

Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi
- co koniecznie **musisz** o nim **wiedzieć?**

■ Komu potrzebne jest badanie przesiewowe piersi?

Rak piersi to problem wszystkich Polek! Każdego dnia rak ten rozpoznawany jest u 45 z nich. Ponad 80% przypadków dotyczy kobiet w wieku 50 lat i więcej. Dlatego do badań skryningowych co 2 lata, zapraszane są wszystkie kobiety między 50. a 69. rokiem życia.

■ Co powoduje raka piersi ?

Przyczyny powstawania raka piersi nie są do końca znane. Wiadomo, że czynnikiem ryzyka jest płeć (rak ten rozpoznawany jest 150 razy częściej u kobiet niż u mężczyzn), wiek (rak piersi najczęściej rozpoznawany jest u kobiet w wieku 50-69 lat), wczesna pierwsza miesiączka (przed ukończeniem 12 rż.), późna menopauza (po 55 rż.), późny wiek pierwszego porodu (po 35 rż.) lub bezdzietność, długotrwała hormonalna terapia zastępcza (co najmniej 5 lat), rak piersi wśród członków rodziny (stopień ryzyka zależy od liczby przypadków i wieku osób w chwili rozpoznania raka, a także stopnia pokrewieństwa), nosicielstwo mutacji niektórych genów (przede wszystkim BRCA1 i BRCA2), łagodne choroby rozrostowe piersi.

■ **Czy badanie przesiewowe piersi chroni przed rakiem?**

Zachorowaniu na raka piersi nie można zapobiec. Podczas badania przesiewowego zwanego mammografią wykorzystywane są promienie rentgenowskie o niewielkiej dawce. Mammografia uznawana jest obecnie za najlepszy sposób wczesnego wykrywania raka piersi. Każdego roku około 1 100 000 kobiet zgłasza się na bezpłatne badanie przesiewowe, dzięki temu udaje się uratować życie ponad 5 500 kobiet w Polsce.

■ **Co to znaczy, że rak piersi został wczesnie wykryty?**

Podczas badania przesiewowego u kobiet potencjalnie zdrowych (tzn. bez objawów klinicznych raka) można wykryć guzki średnicy kilku milimetrów, a więc na tyle małe, że niewyczuwalne w badaniu palpacyjnym. Wczesne wykrycie oznacza, większą szansę na mniej inwazyjne i równocześnie skuteczniejsze leczenie. To jedna z ważniejszych zalet badań przesiewowych. Wadą badań przesiewowych jest fakt, iż czasami jest wykrywany i leczony rak piersi, który ze względu na zaawansowany wiek kobiety i inne choroby towarzyszące nie stałby się przyczyną jej śmierci (to tzw. naddiagnoza).

Ważne!

Informacje zawarte w tej broszurze mają pomóc w dokonaniu wyboru czy wziąć udział w badaniu przesiewowym, czy nie. Aby znaleźć więcej informacji na temat czynników ryzyka zachorowania na raka piersi, badania mammograficznego a także zalet i wad badań przesiewowych należy wejść na stronę www.wco.pl/wok; www.profilaktykarako.coi.pl lub www.mz.gov.pl

■ Jak zarejestrować się na badanie przesiewowe?

Aby znaleźć adres najbliższego ośrodka w którym wykonywane są profilaktyczne badania mammograficzne można zadzwonić do Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego (tel. 61 8850 915), gdzie koordynatorzy pomogą znaleźć najbliższy miejscu zamieszkania ośrodek i odpowiedzą na ewentualne pytania. Można także wejść na stronę www.wco.pl/wok i tam w zakładce „Adresy ośrodków”, spośród 30 adresów wybrać dogodny i zadzwonić pod wskazany numer, aby zarejestrować się na wybrany dzień i godzinę badania. Rejestratorka dokona rejestracji w systemie informatycznym i zweryfikuje kwalifikacje do objęcia programem. Poinformuje także, aby na badanie przynieść zdjęcia mammograficzne z poprzednich badań celem porównania.

■ Jak przebiega badanie?

W wyznaczonym dniu należy zgłosić się do recepcji wybranego ośrodka. Tam przeprowadzony zostanie wywiad z wypełnieniem ankiety w systemie informatycznym, po którym przejdzie Pani do poczekalni pracowni mammograficznej. Kiedy przyjdzie Pani kolej, wejdzie Pani do szatni i rozbierze się do pasa (w ten dzień nie należy stosować żadnych dezodorantów, czy maści z talkiem, gdyż może on na zdjęciu rentgenowskim dawać obraz przypominający zmiany w piersi. Warto ubrać się w odzież łatwą do zdjęcia i ponownego założenia.) Z szatni przejdzie Pani bezpośrednio do pracowni mammograficznej. Badanie przeprowadzane jest przez wyspecjalizowany personel tzw. techników elektroradiologii. Podczas badania wykonuje się po dwa zdjęcia obu piersi. Technik pomoże umieścić pierś na specjalnej płytce, a następnie dociśnie ją drugą płytką. Jest to konieczne, aby zminimalizować dawkę promieni X jakie muszą przejść przez pierś, a jednocześnie otrzymać zdjęcie wysokiej jakości. Ucisk piersi może powodować pewien dyskomfort, a nawet ból, ale ucisk ten trwa tylko kilkanaście sekund i nie może spowodować raka. Po badaniu wróci Pani do szatni, ubierze się i przejdzie do poczekalni. Po kilku minutach technik przyjdzie i powie, czy zdjęcia były udane (czasami, choć zdarza się to

niezmiernie rzadko, badanie trzeba powtórzyć). W sumie cała wizyta w ośrodku skryningowym trwa 15-20 minut.

■ **Jak dokonywana jest ocena zdjęć i w jaki sposób otrzymasz wynik?**

Wykonane zdjęcia piersi oceniane są przez 2 lekarzy radiologów, z doświadczeniem w pracy w skryningu. Poszukują oni w obrazie piersi wszelkich nieprawidłowości podejrzanych o złośliwość. Jeśli wykonywane były już wcześniej mammografie koniecznie należy załączyć je do dokumentacji. Gdy możliwe jest porównanie nowych zdjęć z poprzednimi, badanie przesiewawcze może dać więcej korzyści, gdyż lekarz może sprawdzić, czy istnieją pomiędzy nimi różnice. Oznacza to, że u części kobiet nie trzeba będzie robić dodatkowych badań, a u części możliwe będzie wykrycie mniejszych guzków. Wynik będzie gotowy w ciągu 15 dni roboczych. Część świadczeniodawców wysyła list z wynikami na wskazany podczas wypełniania ankiety adres do korespondencji, u części, po wynik trzeba zgłosić się osobiście. Dlatego warto o sposób otrzymania wyniku zapytać już w dzień badania.

■ **Jakie są możliwe wyniki ?**

Większość kobiet w wyniku badania mammograficznego otrzyma informację, iż nie stwierdzono zmian podejrzanych o złośliwość. Należy jednak pamiętać, że żadne badanie diagnostyczne nie daje 100% pewności. Nie wszystkie nieprawidłowości w piersiach mogą być wykryte przez badanie rentgenowskie. Dlatego w tekście otrzymanego wyniku, znajdzie się również formuła, że na następne badanie przesiewowe należy zgłosić się po upływie 24 miesięcy (kobiety z podwyższonym ryzykiem raka piersi po 12 miesiącach) jednakże w przypadku pojawienia się jakichkolwiek dolegliwości w piersiach należy bezzwłocznie zgłosić się do lekarza specjalisty. U około 5 kobiet na 100 w obrazie mammograficznym zostaną wykryte nieprawidłowości wymagające dalszych badań i zostaną one skierowane na tzw. pogłębioną diagnostykę.

■ **Na czym polega pogłębiona diagnostyka?**

Kobiety u których w badaniu podstawowym zostaną wykryte nieprawidłowości otrzymają: wynik, zdjęcia rentgenowskie (klisze lub CD z wydrukiem), skierowanie do dalszych badań

wraz z listą wszystkich ośrodków w których takie badania w ramach programu profilaktycznego można wykonać. W etapie pogłębionym przeprowadzona zostanie porada lekarska wraz z badaniem fizykalnym, lekarz zadecyduje jakie dalsze badania będą niezbędne i wyda na nie skierowanie (może to być mammografia uzupełniająca, USG, biopsja cienko i/lub gruboigłowa). Następnie, na podstawie oceny wyników przeprowadzonych badań lekarz podejmuje decyzję, co do dalszego postępowania. Kobiety u których do postawienia rozpoznania niezbędne będą dalsze badania otrzymają odpowiednie skierowanie, natomiast te, u których wykryty zostanie rak piersi skierowane zostaną na leczenie do świadczeniodawcy posiadającego umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia.

■ **Jak często wykrywany jest w skryningu rak piersi?**

Rak piersi wykrywany jest średnio u 5 na 1 000 przebadanych kobiet. Zaletą uczestniczenia w badaniach przesiewowych jest fakt, iż zmiany wykrywane są w najwcześniejszych stadiach zaawansowania (ponad 70% to zmiany w 0 i I° zaawansowania klinicznego), kiedy szanse na całkowite wyleczenie są niemal 100%!

■ **Ochrona danych osobowych w skryningu**

Program badań profilaktycznych piersi realizowany jest w Polsce jako program ogólnopolski i populacyjny. To znaczy, że prawo do bezpłatnych badań ma każda ubezpieczona kobieta w wieku 50-69 lat. Z badań wyłączone zostały kobiety, które były już leczone z powodu raka piersi. Realizacja programu monitorowana jest poprzez System Informatycznego Monitorowania Profilaktyki, którego właścicielem jest Narodowy Fundusz Zdrowia. W tym programie każdy lekarz Podstawowej Opieki Zdrowotnej może sprawdzić, która ze zgłoszonych do jego praktyki pacjentek nie wykonała jeszcze badania profilaktycznego i zachęcić ją do wykonania takiego badania. Na podstawie tych list, do kobiet, które nie wykonały badania profilaktycznego wysyłane są przez Wojewódzkie Ośrodki Koordynujące (WOK) zaproszenia do badań. W systemie informatycznym zawarte są dane takie jak: nazwisko i imię, adres, PESEL, dane lekarza POZ do którego zgłoszona jest kobieta. Te dane osobowe są wykorzystywane wyłącznie w celu zapraszania do wzięcia udziału w badaniach przesiewowych, a dostęp do nich chroniony jest na podstawie spersonalizowanego loginu i hasła. W przypadku kobiet z wykrytymi nieprawidłowościami-zadaniem świadczeniodawcy, u którego

wykonano badanie i WOK jest monitorowanie losów pacjentki-czyli poinformowanie jej o wykrytych nieprawidłowościach i konieczności wykonania wszelkich dodatkowych badań a także czuwanie by zgłosiła się na te badania celem postawienia rozpoznania. Dane kobiet u których wykryto nieprawidłowości/zmiany złośliwe w piersiach traktowane są jak wszystkie dane medyczne (objęte szczególną ochroną: tu obowiązuje m. in. ustawa o ochronie danych osobowych, ustawa o dokumentacji medycznej, ustawa o systemie informacji w ochronie zdrowia, ustawa o statystyce publicznej).

■ Co dzieje się z wynikami

Wyniki badań przesiewowych przechowywane są w formie elektronicznej w SIMP. Klisze rentgenowskie przechowywane są przez 10 lat w ośrodku, w którym wykonano badanie lub wydawane na prośbę kobiety. Przypadki wykrytych w skryningu raków piersi zgłaszane są do Krajowego Rejestru Nowotworów (z zachowaniem poufności danych).

■ Gdzie można się zgłosić w przypadku pytań?

Jeśli masz pytania lub potrzebujesz wyjaśnień dot. badania profilaktycznego lub jego wyniku, zadzwoń do Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi (tel. 61 8850 915 czynny w dni robocze, od poniedziałku do piątku w godzinach 7.00-15.00). Jeśli chcesz zgłosić skargę lub komentarz możesz to zrobić pisemnie-wystarczy wejść na stronę www.wco.pl/wok w zakładkę „kontakt”.

■ Masz pytania?

Zadzwoń tel. 61 8850 915 lub odwiedź stronę www.wco.pl/wok

Druk broszury zrealizowano ze środków finansowych Ministra Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zwalczenia Chorób Nowotworowych zadanie pn.: Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi

Projekt broszury: dr n. med. A. Dyzmann-Sroka, WOK Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi, Wielkopolskie Centrum Onkologii
Konsultacja merytoryczna: prof. zw. dr hab. n. med. P. Murawa, dr n. med. E. Wierzosławska